DOMSTOLENS DOM (ANDEN AFDELING)
AF 20. FEBRUAR 1975 [1]

Chantal Van den Broeck
mod Kommissionen for De europæiske Fællesskaber

Sag 37/74

Sammendrag

Tjenestemænd — udlandstillæg — mandlige og kvindelige tjenestemænd — sammenlignelig situation — statsborgerskab, der automatisk pålægges en kvindelig tjenestemand ved indgåelse af ægteskab — forskelsbehandling — retsstridighed
(tjenestemandsvedtægtens bilag VII, artikel 4)

Udtrykket »statsborgerskab« i tjenestemandsvedtægtens bilag VII, artikel 4, litra a) skal fortolkes således, at enhver ugrundet forskelsbehandling af mandlige og kvindelige tjenestemænd, der befinder sig i faktisk sammenlignelige situationer, skal undgås. Der skal følgelig ses bort fra det statsborgerskab, som automatisk, og uden at hun kan give afkald på det, tildeles en kvindelig tjenestemand ved hendes indgåelse af ægteskab med en statsborger fra en anden stat.

I sag 37/74,

CHANTAL VAN DEN BROECK, tjenestemand ved Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af advokat Ria Dieudonné, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Jacques Loesch, 2, rue Goethe,

som sagsøger

mod

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER, repræsenteret af sine juridiske rådgivere, Robert Fischer og Joseph Griesmar, med valgt adresse i Luxembourg hos sin juridiske rådgiver, Pierre Lamoureux, 4, boulevard Royal,

som sagsøgt,

1 — Processprog: Nederlandsk.

principalt angående betaling af udlandstillæg til sagsøgerinden fra 1. juli 1972

afsiger

DOMSTOLEN (anden afdeling)

sammensat af: afdelingsformanden Mackenzie Stuart (refererende), dommerne H. Kutscher og M. Sørensen,

generaladvokat: A. Trabucchi
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder og parternes anbringender under skriftvekslingen kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder

Sagsøgerinden er født i Frankrig den 29. maj 1937. Hun har boet i Belgien siden september 1961.

Ved sit ægteskab den 28. oktober 1961 med en belgisk statsborger opnåede hun samtidig belgisk statsborgerskab og mistede sit oprindelige franske statsborgerskab, idet hun efter at have været gift i seks måneder undlod at afgive erklæring om, at hun ønskede at bevare sit franske statsborgerskab. Hun erhvervede belgisk statsborgerskab i medfør af den fransk-belgiske aftale af 9 januar 1947, jf. den belgiske lov af 24. december 1932.

Sagsøgerinden indtrådte i Kommissionens tjeneste den 11. maj 1965. På ansættelsestidspunktet blev sagsøgerinden ikke tildelt det i vedtægtens artikel 69 og artikel 4 i bilag VII omhandlede udlandstillæg.

Efter at Domstolen havde truffet afgørelse i sagerne *Bertoni* mod *Europa-Parlamentet* og *Bauduin* mod *Kommissionen* (sag nr. 20/71 og 32/71, Rec. 1972, s. 345 og 363), hvor to individuelle beslutninger vedrørende afslag på udlandstillæg i henhold til bilag VII, artikel 4, stk. 3 annulleredes på grund af manglende lovhjemmel, drog sagsøgte den generelle konsekvens af disse domme og lod med tilbagevirkende gyldighed den bestemmelse, som Domstolen havde kritiseret, være uvirksom fra 1. juli 1972, og påbegyndte samtidig den procedure, der i februar 1973 endte med ophævelse af artikel 4, stk. 3.

I løbet af sommeren 1972 blev visse kvindelige tjenestemænds individuelle

stilling systematisk efterreguleret, og udlandstillægget for perioden tilbage til 1. juli 1972 kom til udbetaling. Sagsøgerinden var ikke blandt disse tjenestemænd.

Den 6. maj 1973 henvendte sagsøgerinden sig til ansættelsesmyndigheden med en ansøgning om udlandstillæg fra 1. juli 1972 i medfør af den nye artikel 4 i vedtægtens bilag VII. Til støtte for denne ansøgning gjorde hun gældende, at forordning nr. 558/73 med virkning fra 1. juli 1972 havde ophævet stk. 2 og 3 i artikel 4 i vedtægtens bilag VII.

Da sagsøgerinden fik et stiltiende afslag på denne ansøgning, indgav hun den 6. november 1973 en klage i medfør af vedtægtens artikel 90, stk. 2, hvorved hun på ny fremsatte de krav, som havde fundet udtryk i hendes begæring fra maj 1973.

Den 27. maj 1974 anlagde sagsøgerinden denne sag.

Skriftvekslingen er forløbet forskriftsmæssigt. På grundlag af den referende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen, anden afdeling, besluttet at indlede den mundlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Parternes påstande

I sit klageskrift har sagsøgerinden nedlagt følgende påstand:

1. Det stiltiende afslag, der ligger i den manglende besvarelse af sagsøgerindens den 4. november 1973 fremsatte klage, annulleres.
2. Det statueres, at sagsøgte med urette har undladt at betale sagsøgerinden udlandstillæg fra 1. juli 1972.
3. Sagsøgte tilpligtes at betale udlandstillæg fra 1. juli 1972 med renter efter Domstolens skøn fra hver enkelt tillægs forfaldsdato, til betaling sker.
4. Sagsøgte tilpligtes at betale sagens omkostninger.

I svarskriftet har Kommissionen nedlagt følgende påstand:

1. Frifindelse.
2. Sagsøgerinden tilpligtes at betale sagens omkostninger.

III — Sammendrag af parternes søgsmålsgrunde, indsigelser og andre anbringender

Sagsøgerinden har gjort to anbringender gældende: for det første, at artikel 4 i vedtægtens bilag VII er retstridig, for det andet krænkelse af bilag VII, artiklerne 1 og 4, som ændret ved forordning nr. 558/73, samt magtfordrejning.

1. Lovligheden af artikel 4

a) Sagsøgerindens anbringender

Sagsøgerinden har anført, at der, da ægteskabet ikke længere er uforeneligt med begrebet »tjeneste i udlandet«, må ske bortfald af status som tjenestegørende i udlandet ifølge ensartede kriterier uafhængigt af køn: sagerne *Bertoni og Bauduin* (nævnt foran).

Tjeneste i udlandet er en faktisk omstændighed, der ikke kan defineres på grundlag af et enkelt kriterium, statsborgerskabet. Dette følger af den nye artikel 4 i vedtægten, thi i medfør af denne bestemmelse har statsborgerskabet kun betydning i forbindelse med forskellige betingelser vedrørende opholdsperioder.

Et skifte af statsborgerskab som følge af ægteskab er ikke afgørende. Med henblik på vurderingen af indholdet og rækkevidden af begrebet tjeneste i udlandet er det ikke det erhvervede men det oprindelige statsborgerskab, der er afgørende.

Eftersom vedtægtens bilag VII, artikel 4, skt. 1 giver den kvindelige tjenestemand, der ved indgåelse af ægteskab har erhvervet sin ægtefælles statsborgerskab, ret til udlandstillæg på samme bopælsbetingelser, som gælder for tjenestemænd, der

har erhvervet statsborgerskab i det land, hvor de gør tjeneste, på grund af slægtskab eller naturalisation, udgør denne artikel en afvigelse fra de af Domstolen anerkendte grundsætninger.

Da ingen national lovgivning reelt foreskriver, at manden ved indgåelse af ægteskab erhverver et andet statsborgerskab, medfører denne artikel en kønsdiskrimination.

For det andet har sagsøgerinden anført, at der, i det omfang statsborgerskabskriteriet anvendes, når statsborgerskabet er erhvervet ved ægteskab, ikke bør tages hensyn til nationale bestemmelser om statsborgerskab. Hun har forklaret, at den kvinde, der erhverver belgisk statsborgerskab ved indgåelse af ægteskab, ikke har den samme retsstilling som den, der erhverver statsborgerskab ved fødslen: hun har ikke et fuldt og helt statsborgerskab, hun erhverver først alle borgerlige rettigheder, særlig stemmeret, efter at have opholdt sig i Belgien i 10 år, det belgiske statsborgerskab kan fratages hende, og endelig mister hun status som belgier, såfremt hun ægter en person af anden nationalitet.

At kvinden ikke efter seks måneders ægteskab har erklæret, at hun giver afkald på belgisk statsborgerskab, kan ikke bevirke, at den ufrivillige erhvervelse af statsborgerskab bliver frivillig.

Sagsøgerinden har draget sammenligninger med den kvindes retsstilling, der ægter en italiener. Af denne undersøgelse har hun sluttet, at det statsborgerskab, der erhverves ved ægteskab i henhold til national ret, ikke kan ligestilles med statsborgerskab ved fødslen.

Vedtægten skal anvendes ens på ens tilfælde, og det er urimeligt snart at tage hensyn og snart undlade at tage hensyn til den nationale lovgivning: Generaladvokat Roemer's forslag til afgørelse i sag nr. 24/71 *Mainhardt* mod *Kommissionen* (Rec. 1972, s. 283).

Eftersom de forskellige medlemsstaters forfatninger sigter mod kønnenes retlige ligestilling og forbyder enhver kønsdiskrimination, må dette princip betragtes som en del af de almindelige retsgrundsætninger. Domstolen bør sætte sig ud over nationale retsregler, der er uforenelige med fællesskabsrettens grundsætninger.

Sagsøgerinden har undersøgt De forenede Nationers pagt og Verdenserklæringen om Menneskerettighederne og deraf sluttet, at folkeretten regner lige rettigheder for mand og kvinde for et ukrænkeligt princip. Ligeledes bestemmes i artikel 1 i den internationale konvention om den gifte kvindes statsborgerskab, at »de kontraherende stater er enige om, at hverken indgåelse eller opløsning af ægteskab mellem statsborgere fra forskellige lande eller ændring af den gifte kvindes statsborgerskab under ægteskabet i sig selv kan have virkning på kvindens statsborgerskab«. Da denne konvention er blevet undertegnet af fem af EØF's medlemsstater, hvoraf fire har ratificeret den, bør også Fællesskabet lade sig lede af denne almengyldige retsgrundsætning og af tidens holdning.

b) Kommissionens anbringender

Kommissionen har fortolket sagsøgerindens første anbringende således, at hun søger at påvise, at en fortolkning og anvendelse af den omhandlede vedtægtsbestemmelse er retsstridig, når den ved at tage hensyn til det statsborgerskab, der automatisk erhverves ved ægteskab, medfører diskrimination. Den har ikke bestridt, at det, eftersom alene kvinder kan erhverve et statsborgerskab nr. 2 ved indgåelse af ægteskab, altså kun er disse, der må finde sig i et eventuelt tab af en vedtægtsmæssig ret til udlandstillæg, hvorfor der kan forekomme en faktisk forskelsbehandling af mandlige og kvindelige tjenestemænd.

Men hvis den større eller mindre frihed, som kvinden ved indgåelse af ægteskab har til at vælge sin mands statsborgerskab, udgør et forhold, der kan medføre en faktisk forskelsbehandling af tjenestemændene, skyldes dette ikke vedtægten, der ikke på dette område har indført nogen som helst forskelsbehand-

ling af tjenestemændene, hverken på grund af kønnet eller på grund af den lovgivning, der gælder for erhvervelse af et nyt statsborgerskab gennem indgåelse af ægteskab.

Vedtægten begrænser sig til at drage en almen konsekvens af omstændigheder, der ikke er en følge af vedtægten men af de nationale love, som anordner de forskellige måder, hvorpå statsborgerskab erhverves. Efter Kommissionens opfattelse er det i denne forbindelse udelukket at tale om en retlig forskelsbehandling, der skulle være en følge af selve vedtægten, og som kunne bevirke, at Domstolen med føje erklærede den pågældende bestemmelse for retsstridig.

I denne forbindelse har sagsøgte forklaret, at reglerne i artikel 4, stk. 1, litra b) anvendes på samme måde, når tjenestemanden har erhvervet statsborgerskab i den stat, på hvis område tjenestestedet befinder sig, hvad enten dette er sket før eller efter tiltrædelsestidspunktet.

Vedtægten tillægger nemlig blot tjenestemandens aktuelle eller tidligere statsborgerskab betydning som en legal formodning for, om den pågældende bor uden for sit hjemland eller ikke gør det; forslag til afgørelse fra generaladvokat i sagen *Gunnella* (nævnt foran).

Grundsætningen om ikke-diskrimination har aldrig været til hinder for en faktisk diskrimination mellem tjenestemænd: Kommissionen har anført adskillige eksempler på bestemmelser i personalevedtægten, der gennem henvisninger til nationale retsregler kan siges at støtte sig til en faktisk diskrimination:

— tillæg for den person, der ligestilles med et barn, over for hvem der er forsørgerpligt, bilag VII, artikel 2, stk. 4,

— militærtjeneste, vedtægtens artikel 42,

— overførsel af pensionsrettigheder, bilag VIII, artikel 11,

— den mindre gunstige stilling, som en tjenestemand under visse omstændigheder må finde sig i, når han overfører penge til sit hjemland, og dette nylig har foretaget en revaluering. I denne forbindelse har den henvist til Domstolens dom i sag nr. 63-65/70 *Bode mod Kommissionen* (Rec. 1971, s. 556),

— arvereglerne, vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra a).

Kommissionen har konkluderet, at princippet om, at vedtægten skal anvendes ensartet, ikke i tilfælde, hvor definitionen af de vedtægtsmæssige rettigheder selv er en funktion af den pågældendes personlige lov, kan medføre, at der ses bort fra denne personlige lov. Når der er tale om at fastlægge vedtægtsmæssige rettigheder kan den nationale lov, der gælder for tjenestemanden, ikke lades ude af betragtning. Hvis det godtgøres, at en vedtægtsmæssig rettighed er betinget af en national lov, som den pågældende er underkastet, skal Fællesskabets administration med henblik på at anvende vedtægten korrekt undersøge, hvorvidt den nationale rets krav er opfyldt: sag nr. 24/71 *Meinhardt mod Kommissionen* (nævnt foran).

Den har understreget, at sagsøgerinden ud fra personlige overvejelser frit havde kunnet vælge at forblive fransk og undlade at udnytte den fakultative ret til erhvervelse af belgisk statsborgerskab.

Hvad angår de forskellige medlemsstaters forfatninger har Kommissionen bemærket, at indgåelse af ægteskab i ingen af medlemsstaternes lovgivning automatisk medfører, at ægtemandens nationalitet tildeles hustruen. Den har ikke bestridt, at hustruen ofte inden for rammerne af en særlig naturalisation kan erhverve dette statsborgerskab som følge af ægteskabet. Den har også påpeget, at belgisk ret giver den udlænding, der ægter en belgier af fødsel, en fordelagtig stilling ved at indrømme vedkommende en forenklet adgang til naturalisation. Denne bestemmelse har til formål at fremskynde, at udenlandske ægtefæller, der har bopæl i Belgien, bliver assimileret.

Eftersom sagsøgerinden ved indgåelse af ægteskab ikke troede selv at kunne be-

stemme over, hvorvidt hun kunne bevare sit franske statsborgerskab og undlade at erhverve det belgiske, kan artikel 15 i verdenserklæringen om menneskerettighederne ikke være relevant. Med hensyn til den valgfrihed, der i henhold til den fransk-belgiske konvention er indrømmet sagsøgerinden, ser Kommissionen vanskeligt, hvorledes det kan anføres, at denne konvention til skade for sagsøgerinden og mod hendes vilje skulle hjemle en arbitrær berøvelse af hendes statsborgerskab.

Kommissionen har ligeledes afvist henvisningen til De forenede Nationers konvention om den gifte kvindes statsborgerskab. Den fransk-belgiske konvention af 1947 strider ikke mod FN-konventionens formål, da den giver kvinden valgfrihed.

2. Fortolkning af artikel 4

a) Sagsøgerindens anbringender

Sagsøgerinden har gjort gældende, at Kommissionen ved sin fortolkning af artikel 4 har tilsidesat bilag VII, artiklerne 1 og 4 som ændret ved forordning nr. 558/73 og har udøvet magtfordrejning.

Overtrædelsen består i, at sagsøgte har nægtet betaling af udlandstillæg til kvindelige tjenestemænd, der på ansættelsestidspunktet var gift med en statsborger i det land, hvor deres tjenestested befandt sig. Sagsøgerinden mener, at hun som følge af anvendelsen af disse bestemmelser om tjeneste i udlandet har været udsat for en retskrænkelse derved, at bestemmelserne er diskriminerende og medfører en lønforskel, en tilstand, der ifølge sagsøgerinden ikke kan forenes med traktatens ånd eller den ensartede anvendelse af vedtægten og opbygningen i artikel 4 i vedtægtens bilag VII.

For at undgå den fortsatte anvendelse af kriteriet »familieforsørger«, som ifølge Domstolen indebærer en forskelsbehandling, bør bedømmelsen af tildelingen af udlandstillæg i forhold til en kvindelig tjenestemands statsborgerskab ske i medfør af statsborgerskabet før ægteskabets indgåelse og ikke i medfør af det statsborgerskab, der er erhvervet ved ægteskabet.

Ved at Kommissionen betragter udlandstillægget som en funktion af det statsborgerskab, der erhverves gennem ægteskab, og ikke af det tidligere, er et andet bedømmelseskriterium blevet anvendt og det retsstridige kriterium »familieoverhoved«, er med et kunstgreb på ny indført eller har hele tiden været anvendt. På denne måde er tildelingen af udlandstillægget udelukkende sket i forhold til ægtemandens stilling og ikke i forhold til den forbindelse, der består mellem kvindens stilling og begrebet udland. I dette tilfælde er forskellen i løn altså afhængig af ændringen i den familiemæssige stilling.

Subsidiært har hun bestridt, at tjenestemandens statsborgerskab skulle kunne bevirke lønforskel, eftersom en ændring i den familieretlige status kun bør få retsvirkninger, når det drejer sig om indgåelse af ægteskab mellem statsborgere fra visse lande, hvis lovgivning kræver, at kvinden får mandens statsborgerskab.

Efter at forordning nr. 558/73 er trådt i kraft, skal udlandstillægget tildeles ud fra to grundkriterier: statsborgerskab og ophold eller manglende ophold i det land, hvor tjenestestedet befinder sig.

Disse to elementer bør ikke påvirkes af betragtninger af familieretlig karakter. Sagsøgerinden har følgelig krævet udlandstillæg i medfør af artikel 4, stk. 1, litra a).

For at definere begrebet statsborgerskab har sagsøgerinden henvist til Den internationale Domstols afgørelse i sagen *Nottebohm:*

»statsborgerskabet er et retligt bånd, der udspringer af en faktisk social tilknytning, et virkeligt tilhørsforhold hvad angår liv, interesser og følelser forbundet med gensidige rettigheder og pligter. Det kan siges at være den retlige udtryksform for, at det individ, som det tildeles, enten umiddelbart i henhold til loven eller i henhold til en øvrighedsakt rent faktisk er tættere knyttet til befolk-

ningen i den stat, der tildeler ham statsborgerskabet, end til befolkningen i nogen anden stat«.

Kriteriet, det faktiske statsborgerskab, findes også i De forenede Nationers vedtægt, idet generalsekretæren, når en tjenestemand besidder mere end ét statsborgerskab, skal bestemme den pågældendes effektive eller faktiske statsborgerskab. Det faktiske kriterium er også klart lagt til grund i den afgørelse, som Kommissionen for De europæiske Fællesskaber traf den 27. juli 1968 i forbindelse med en omvurdering af hjemstedet. Sagsøgerinden ser ikke, hvorfor et problem i forbindelse med tjeneste i udlandet skal vurderes på grundlag af det faktiske statsborgerskab, mens dette begreb frakendes betydning, når det drejer sig om at fastlægge statsborgerskabet.

Sagsøgerinden har konkluderet, at der må tages hensyn til hendes faktiske statsborgerskab, der ifølge hende selv altid har været fransk.

På tiltrædelsestidspunktet anerkendte Kommissionen hendes tilknytning til Frankrig:

1. Forudgående interviews blev afholdt i Frankrig med henblik på ansættelse af en fransk statsborger.

2. Sagsøgerinden har studentereksamen og afgangsbevis fra universitetet, begge dele erhvervet som fransk og ikke som udenlandsk statsborger.

3. Beviset fra det franske universitet er blevet anerkendt i Belgien.

4. Sagsøgerinden har fået stilling som hjælpeansat, og tjenestesproget er hovedsageligt fransk.

5. Det fremgår af hendes aktsamling, at statsborgerskabet ved fødslen var fransk, mens det nuværende statsborgerskab er belgisk.

Sagsøgerinden har dernæst forklaret, hvorfor hun mente sig forpligtet til ikke at give afkald på det belgiske statsborgerskab, da hun i 1961 indgik ægteskab. Efter hendes tiltræden har Kommissionen anerkendt, at hun har tilknytning til Frankrig, idet denne er blevet bekræftet ved en anmodning om ændring af hendes hjemsted. Ved denne afgørelse blev hjemstedet fastsat til Frankrig i stedet for som på tiltrædelsestidspunktet, Belgien.

Som følge af ophævelsen af den fransk-belgiske konvention af 9. januar 1947 har sagsøgerinden i medfør af artikel 17, stk. 4 i lov af 9. januar 1973 om fransk indfødsret generhvervet sit franske statsborgerskab fra den 24. januar 1974.

Hun har i øvrigt anført, at hun blev født i Frankrig af franske forældre, og at hun uden afbrydelser har opholdt sig i Frankrig i 24 år.

Sagsøgerinden har citeret generaladvokat Roemers forslag til afgørelse i sag nr. 20/71 *Bertoni* (nævnt foran), hvorefter »oprettelsen af et hjem, dvs. den definitive integration i det pågældende samfund, medfører, at man ikke længere eller dog kun i mindre grad kan tale om ophold i udlandet, hvorfor de materielle og kulturelle vanskeligheder, der følger heraf, må anses for overvundet eller dog formindsket«.

Sagsøgerinden har ikke afvist, at indgåelse af ægteskab med en statsborger i et andet land ubestrideligt letter tilpasningen til livsformen i denne stat. Men selv om ægteskabet letter tilpasningen, ændrer det ikke derved, at der er tale om ophold i udlandet.

Sagsøgerinden ser ikke, hvorfor der kun tages hensyn til ægteskabs indgåelse, når det drejer sig om en kvindelig tjenestemand. De psykologiske faktorer, der gør sig gældende ved ophold i udlandet, er nøjagtigt de samme for en mand som for en kvinde.

b) Kommissionens anbringender

Kommissionen har bestridt, at sagsøgerinden på ansættelsestidspunktet opfyldte de almindelige betingelser for udlandstillæg i henhold til bilag VII, artikel 4, stk. 1.

Hvad angår tjenestemænd, der ikke har eller har haft statsborgerskab i den stat, på hvis område de gør tjeneste, hjemler artikel 4, stk. 1, litra a) dem ret til udlandstillæg, såfremt de i den femårs periode, der udløber seks måneder før deres tiltrædelse af tjenesten, hverken har udøvet hovederhverv eller haft bopæl på en varig måde på statens europæiske område.

Hvad angår tjenestemænd, der har eller har haft statsborgerskab i den stat, på hvis område deres tjenestested ligger, hjemler artikel 4, stk. 1, litra b) dem ret til udlandstillæg, såfremt de på en varig måde i den tiårsperiode, der udløber ved ansættelsestidspunktet, har boet uden for statens område.

Sagsøgerinden kan ikke med rimelighed hævde, at hun ikke har eller aldrig har haft statsborgerskab i den stat, på hvis område tjenestestedet befinder sig. Denne situation må bedømmes på grundlag af de betingelser, der opstilles i artikel 4, stk. 1, litra b).

I betragtning af, at den pågældende har boet i Belgien siden 1961, mener Kommissionen ikke, at det kan siges, at hun på en varig måde har boet uden for Belgien. I den afgørende tiårs periode, fra 11. maj 1955 til 11. maj 1965, har den pågældende boet seks år, fire måneder og 20 dage uden for Belgien og tre år, syv måneder og 10 dage i Belgien.

Selv om hun hovedsagelig havde boet uden for Belgien, synes den forholdsvise lange periode, hvor bopælen har været i Belgien, at være til hinder for, at det lægges til grund, at hun i disse ti år på en varig måde har boet uden for Belgien. Efter Kommissionens opfattelse opfylder sagsøgerinden ikke de betingelser for udlandstillæg, som er fastsat i vedtægtens bilag VII, artikel 4, stk. 1, litra b).

Da der ved artikel 4, stk. 1 hverken anlægges nogen sondring eller gøres nogen undtagelse under hensyn til den måde, statsborgerskabet kan erhverves på, bør det statsborgerskab, som er erhvervet gennem ægteskab, ikke behandles anderledes end det, der opnås gennem slægtskab eller fødested.

Til støtte for denne antagelse har Kommissionen citeret generaladvokat Mayras' forslag til afgørelse i sag nr. 33/72 *Gunnella* mod *Kommissionen* (Sml. 1973, s. 475).

Ved ikke at sondre mellem de forskellige måder, statsborgerskab kan erhverves på, har vedtægtens forfattere klart givet udtryk for, at de anser statsborgerskabet for en vigtig faktor i tilknytningen til en given stat.

Med udgangspunkt i grundsætningen om, at man ikke kan opholde sig i udlandet i det land, hvor man er statsborger (med forbehold af kriteriet om den sædvanlige bopæl) har vedtægtens forfattere haft til hensigt, at udlandstillæg som almindelig regel ikke kan tildeles statsborgere i det land, på hvis område disse gør tjeneste.

Eftersom vedtægtens forfattere ikke har villet indføre nogen undtagelse, sondring eller tillempning ved anvendelsen af de generelle regler, som de har udarbejdet, tilkommer det ikke fortolkeren at anlægge sondringer eller foretage tillempninger, hvor loven ikke sondrer, og således indsnævre anvendelsesområdet for en generel formuleret lov.

Kommissionen har den opfattelse, at udtrykket effektivt statsborgerskab ikke har nogen relevans for fortolkningen af artikel 4 i bilag VII — sag nr. 33/72 *Gunnella* mod *Kommissionen* (Sml. 1973, s. 486), generaladvokat Mayras.

Den har i øvrigt anført, at begrebet effektivt statsborgerskab i henhold til såvel national som international retspraksis langtfra er synonymt med statsborgerskab erhvervet ved oprindelse.

Det effektive statsborgerskab er et faktisk begreb, der oftest vil opløse sig i forskellige elementer som den pågældendes sædvanlige opholdssted eller forretningssted og det sprog, han taler, herunder det, som han direkte eller indirekte har givet udtryk for at foretrække.

Selv om det franske statsborgerskab skulle være sagsøgerindens oprindelige statsborgerskab, bevirker dette forhold ikke, at det kan betragtes som hendes ef-

fektive statsborgerskab. Sagsøgerinden har boet i Belgien i tretten år, har været gift dér i lang tid med en belgisk statsborger, har civile rettigheder dér, har arbejdet dér i det private erhversvsliv gennem nu nogle år, har fulgt kurser på universitetet dér for at få sit franske bevis anerkendt og har ved ikke at gøre brug af sin ret til at bevare sit franske statsborgerskab indirekte givet udtryk for, at hun har haft til hensigt at erhverve belgisk statsborgerskab og opgive sit franske.

Såfremt det antages, at begrebet det effektive statsborgerskab skal tages i betragtning ved vedtægtens anvendelse, bestrider sagsøgte, at det franske statsborgerskab nu skulle være sagsøgerindens effektive statsborgerskab.

3. Vedrørende rentekravet

Ifølge Kommissionen findes der i fællesskabsretten ingen processuelle regler hverken vedrørende selve kravet på morarenter eller vedrørende rentens størrelse, hvilket skulle være tilstrækkelig grund til at afskære kravet.

Til støtte for denne antagelse har den citeret Domstolens dom i sag nr. 27/59 og 39/59 *Capolongo* (Rec. 1960, s. 826).

IV — De mundtlige retsforhandlinger

I retsmødet den 14. november 1974 har sagsøgerinden, repræsenteret af advokat Rita Dieudonné, og Kommissionen, repræsenteret af Robert Fischer, fremsat deres anbringender.

I samme retsmøde har generaladvokaten fremsat forslag til afgørelse.

Præmisser

1 Sagsøgerinden har krævet annullation af afslaget på hendes den 4. november 1973 indgivne klage, hvori hun ansøgte om udlandstillæg i henhold til tjenestemandsvedtægten;

2 hun har desuden krævet, at Kommissionen tilpligtes at betale hende udlandstillæg regnet fra 1. juni 1972;

3 hun har gjort gældende, at betingelsen i art. 4, litra a) i vedtægtens bilag VII, hvorefter udlandstillæg gives til den tjenestemand, der »ikke har eller har haft statsborgerskab i den stat, på hvis europæiske område han gør tjeneste«, ikke kan finde anvendelse, såfremt den pågældende ved indgåelse af ægteskab har erhvervet sin ægtefælles statsborgerskab;

4 hun har videre anført, at opretholdelsen af nævnte betingelse, hvor en kvindelig tjenestemand tildeles sin ægtefælles statsborgerskab som følge af hendes

ægteskab med en statsborger i en anden medlemsstat, vil medføre en forskelsbehandling, idet den mandlige tjenestemand ikke efter noget nationalt retssystem tildeles ægtefællens statsborgerskab.

5 De nationale retsforskrifter på statsborgerskabsområdet er ikke ens, idet det i visse love, særligt af nyere dato, er bestemt, at en udenlandsk kvinde ikke automatisk erhverver landets statsborgerskab, hvorimod det i andre lovgivninger stadig er således, som det tidligere var den almindelige regel, at den gifte kvinde kun kan have mandens statsborgerskab.

6 Som det fremgår af den almindelige opbygning af artikel 4 i bilag VII, er det afgørende kriterium for retten til udlandstillæg efter denne bestemmelse tjenestemandens sædvanlige opholdssted før tiltrædelsestidspunktet;

7 tjenestemandens statsborgerskab medtages først i anden række, nemlig med henblik på at præcisere varigheden af dette ophold uden for det land, hvor han gør tjeneste;

8 udlandstillægget skal opveje de særlige byrder og ulemper, som ansættelsen ved Fællesskabet forvolder den tjenestemand, der af denne grund er tvunget til at skifte opholdssted;

9 selv om »udlændigheden« er en subjektiv situation, afhængig af tjenestemandens integration i sit nye miljø, må tjenestemandsvedtægtens bestemmelser herom dog ikke danne grundlag for en kønsdiskrimination af tjenestemændene, da retten til udlandstillæg for alles vedkommende skal støttes på ensartede kriterier uafhængigt af køn;

10 udtrykket »statsborgerskab« i artikel 4, litra a) skal altså fortolkes således, at enhver ugrundet forskelsbehandling af mandlige og kvindelige tjenestemænd, der befinder sig i faktisk sammenlignelige situationer, undgås;

11 en sådan ugrundet forskelsbehandling af mandlige og kvindelige tjenestemænd ville foreligge, hvis man fortolkede det førnævnte begreb statsbor-

gerskab, sådan at det også omfatter det statsborgerskab, som en kvindelig tjenestemand i kraft af sit ægteskab automatisk tildeles, uden at hun kan give afkald på det;

12 det i artikel 4, litra a) i bilag VII omhandlede begreb, tjenestemandens nuværende eller tidligere statsborgerskab, skal følgelig begrænses således, at der skal ses bort fra det statsborgerskab, som automatisk, og uden at hun kan give afkald på det, tildeles en kvindelig tjenestemand ved hendes indgåelse af ægteskab med en statsborger fra en anden stat.

13 Selv om sagsøgerinden blev tildelt sin ægtefælles belgiske statsborgerskab ved ægteskabets indgåelse, havde hun kunnet give afkald på det og således bevare sit oprindelige statsborgerskab;

14 da sagsøgerinden har valgt ikke at benytte sig af denne mulighed, er der ikke i kravet om ligestilling nogen begrundelse for ikke at tage hensyn til hendes belgiske statsborgerskab ved anvendelsen af den omhandlede bestemmelse;

15 da sagsøgerinden har statsborgerskab i den stat, på hvis område hun gør tjeneste, må hendes retsstilling bedømmes efter artikel 4, litra b) i vedtægtens bilag VII;

16 da sagsøgerinden ikke på en varig måde i den ti-årsperiode, der udløb ved ansættelsestidspunktet, har boet uden for belgisk område, opfylder hun ikke betingelserne for udlandstillæg efter artikel 4, litra b);

17 den sagsøgte institution bør derfor frifindes.

Vedrørende sagsomkostningerne

18 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2 skal den part, der ikke får medhold, betale sagens omkostninger;

19 sagsøgerinden har ikke fået medhold i sin klage;

20 i henhold til procesreglementets artikel 70 betaler Fællesskabets institutioner dog selv de af dem afholdte udgifter i sager mod deres ansatte.

På grundlag af disse præmisser,

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (anden afdeling)

1. **Den sagsøgte institution frifindes.**

2. **Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part.**

Mackenzie Stuart Kutscher Sørensen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 20. februar 1975.

A. Van Houtte
Justitssekretær

Mackenzie Stuart
Formand for anden afdeling

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT A. TRABUCCHI

(Se sag 21/74, s. 231)